

Téma 2: Vizuální kultura – proměny paradigmatu

Eve Sussman, 89 vteřin v Alcázaru, 2004, médijní instalace

Tři ideje obrazové racionality dle A. Gehlena

- Arnold Gehlen, *Zeit-Bilder. Zur Sociologie und Ästhetik der modernen Malerei*, 1960, 2. vyd. 1986
  - Řídící idea obrazové racionality: zahrnuje výstavbu, vnitřní strukturu a vztah tohoto obrazu k vnějšímu světu.
  - V západoevropském umění rozlišuje tři ideje (paradigmata):
    - 1) Umění ideálního zpřítomňování
    - 2) Realistické umění
    - 3) Kubistické a abstraktní malířství (peinture conceptuelle – spočívající v teorii)
- Tak probíhá „proces redukce obsahu obrazu“. Zvyšuje se „suverenita estetického“ a zdůrazňuje se subjekt.

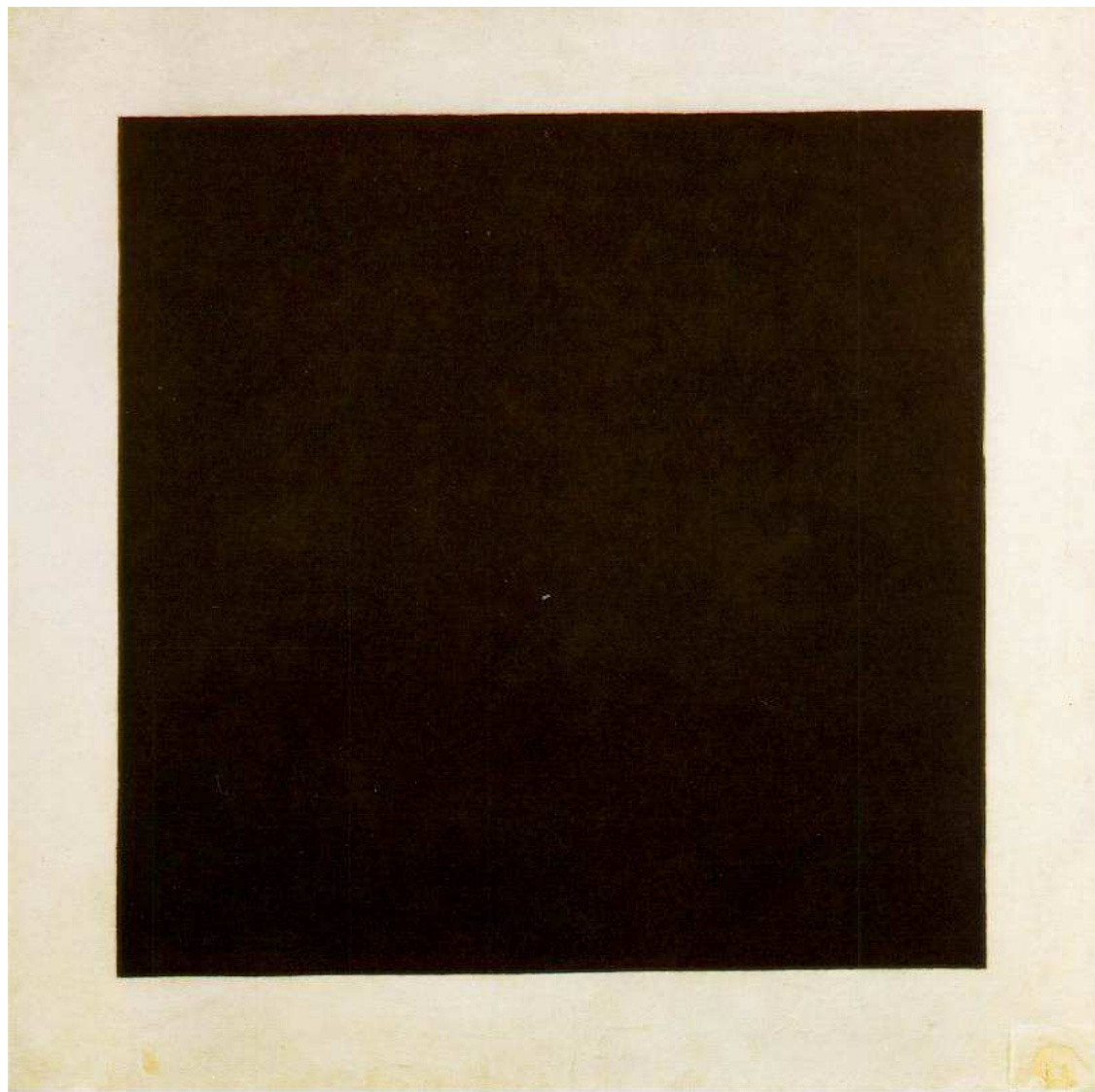
- 1) Umění ideálního zpřítomňování
- 2) Realistické umění (G. Courbet, 1855)

Abb. Nike von Samothrake. Um 180 v. Chr., Marmor.
2,45 m. Paris, Louvre.

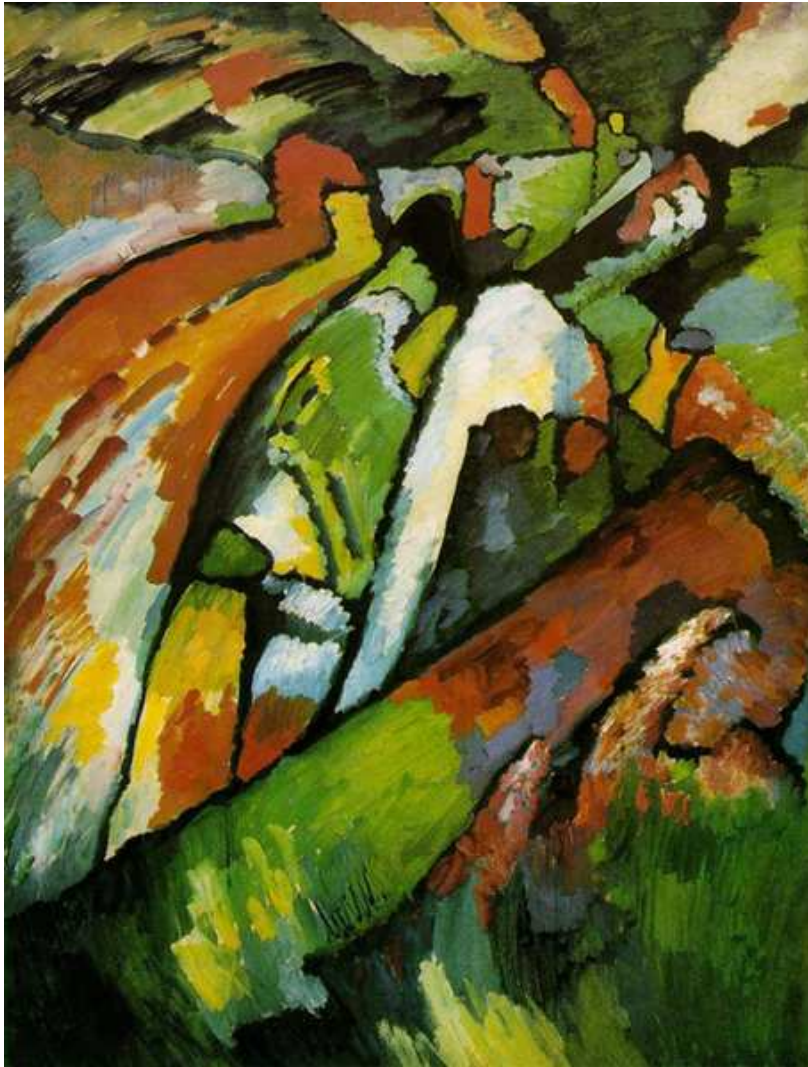
3) Konceptuální malířství (K. Malevič, 1915)

Variety abstrakce

Vasilij Kandinskij, Improvizace 7, 1910

Mark Rothko, Bílý střed, 1950

Tři způsoby vizuální reprezentace reality dle N. Mirzoeffa

Nicholas Mirzoeff, *An Introduction to Visual Culture*, 1999: platí pro západní kulturní okruh v moderní době

1) Obraz, do 1839

R. Barthes: Schopnost vytvořit „efekt reality“.

2) Fotografie, 1832-1982

P. Delaroche, 1839: „Od dneška je malířství mrtvo.“

3) Virtuální realita, od 1982

Speciální efekty fy Lucasfilms: „konec fotografie jako důkazu pro cokoli“. Tuto tezi N.M. nedávno korigoval.

Paul Delaroche (1797-1859)

Pravda vizuálního zobrazení: evropská moderna (dle K. P. Liessmanna)

- Immanuel Kant, *Kritika soudnosti*: autonomie estetického skrze „nezaujaté zalíbení“
- G. W. F. Hegel, *Estetika*: teze o konci umění, které ztratilo „ryzí pravdivost a životnost“ a „přesunulo se spíše do naší představy, než aby udržovalo svou někdejší nezbytnost ve skutečnosti“.

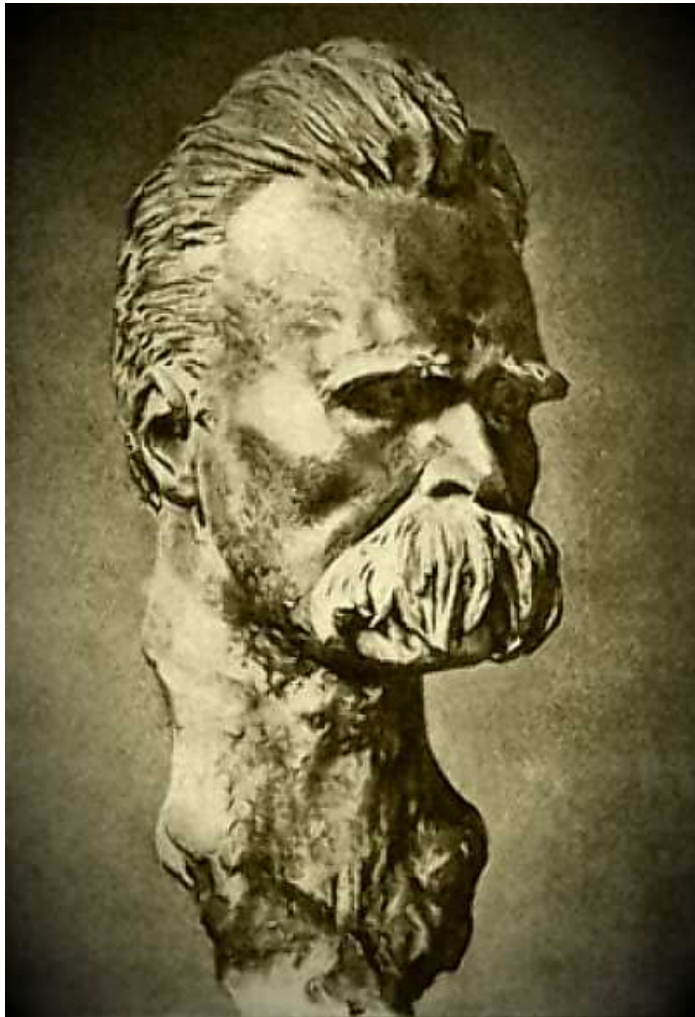
Svoboda odsuzuje umění k nezávaznosti.

Pravda vizuálního zobrazení... 1. pokračování

- Arthur Schopenhauer, *Svět jako vůle a představa*: umělecké dílo jako smyslové zobrazení věčné pravdy. „Jeho jediným původem je poznání idejí, jeho jediným cílem sdělení tohoto poznání.“
- Friedrich Nietzsche: „Pravda je ošklivá: *Máme umění*, abychom nezhyňuli na pravdu.“
- Konrad Fiedler: „Umění není falšováním skutečnosti, nýbrž jejím rozšiřováním. (...) nepodává věci tak jak jsou, nýbrž jak jsou viděny.“

Max Klinger, Friedrich Nietzsche, 1902
Edvard Munch, Friedrich Nietzsche, 1906
(Bohumil Kubišta, Arthur Schopenhauer, 1908)

Anselm Feuerbach, Ifigenia, 1871
Hans von Marees, Výjezd rybářů, 1873

Pravda vizuálního zobrazení... dokončení

- Walter Benjamin, *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti*, 1936: „aura“ uměleckého díla, kvazináboženský status. „Avšak v okamžiku, kdy už nelze přikládat na uměleckou praxi měřítko pravosti, mění se i celková funkce umění. Namísto jeho rituální základny nastoupí základna konstituovaná jinou praxí: politikou.“
- Günther Anders, *Svět jako fantóm a matrice*, 1956: „Jestliže událost se stává ve své reprodukované formě společensky důležitější než její původní podoba, pak se musí originál řídit podle své reprodukce, událost se musí stát pouhou matricí své reprodukce.“
- Arthur C. Danto, *Osvícení obyčejného*, 1984: svět umění je „světem interpretovaných věcí“.

Impresionismus a postimpresionismus

Symbolismus a secese

- Impresionismus se téměř obešel bez teoretických textů, teorie i praxe postimpresionismu využívala poznatků soudobé vědy.
- **Albert Aurier**, manifest symbolismu ve výtvarném umění, 1890 (literární manifest Louis Moréas, 1886, Le Figaro)
- **Paul Signac**, *D'Eugène Delacroix au Néoimpressionisme*, 1899
- **Julius Meier-Graefe**, *Entwicklungsgeschichte der modernen Kunst*, 1.vyd. 1904, závěrečná úprava po 1920
- **Ludwig Hevesi**, *Acht Jahre Sezession*, 1905
- **Maurice Denis**, *Théories*, 1920, shrnutí textů teoretika skupiny Nabis od 80. let 19. stol.
- Teorie **Paula Cézanna** (shrnul Joachim Gasquet)
- Teorie **Vincenta van Gogha**, z korespondence (bratr Theo)

Paul Signac

Portrét Felixe Féneona, 1870

Obrazy neoimpresionistů nejsou ani studie, ani závěsné obrazy, ale příklady umění velké dekorativní hodnoty, které oběťují anekdotický děj linii, analýzu syntéze, těkavost stálosti, a překonávají tak dosavadní pochybné metody zkoumání přírody svou nedotknutelnou pravdivostí.

(D'Eugène Delacroix au Néoimpressionisme, 1899)

Paul Sérusier,
Talisman, 1888
skupina Nabis

Je třeba si uvědomit, že obraz
dříve než představuje koně,
bitvu, nahou ženu, nebo jinou
anekdotu, je ve své podstatě
plocha pokrytá barvami
uspořádaná podle určitého
pořádku.

(Maurice Denis, Théories)

Paul Cézanne

Mont Ste-Victoire, cca 1900

Přírodu nemůžeme reprodukovat, musíme ji reprezentovat. Čím? Ztělesňujícími barevnými ekvivalenty, které ji vytvoří.

(Cézanne, in: M. Denis, Théories)

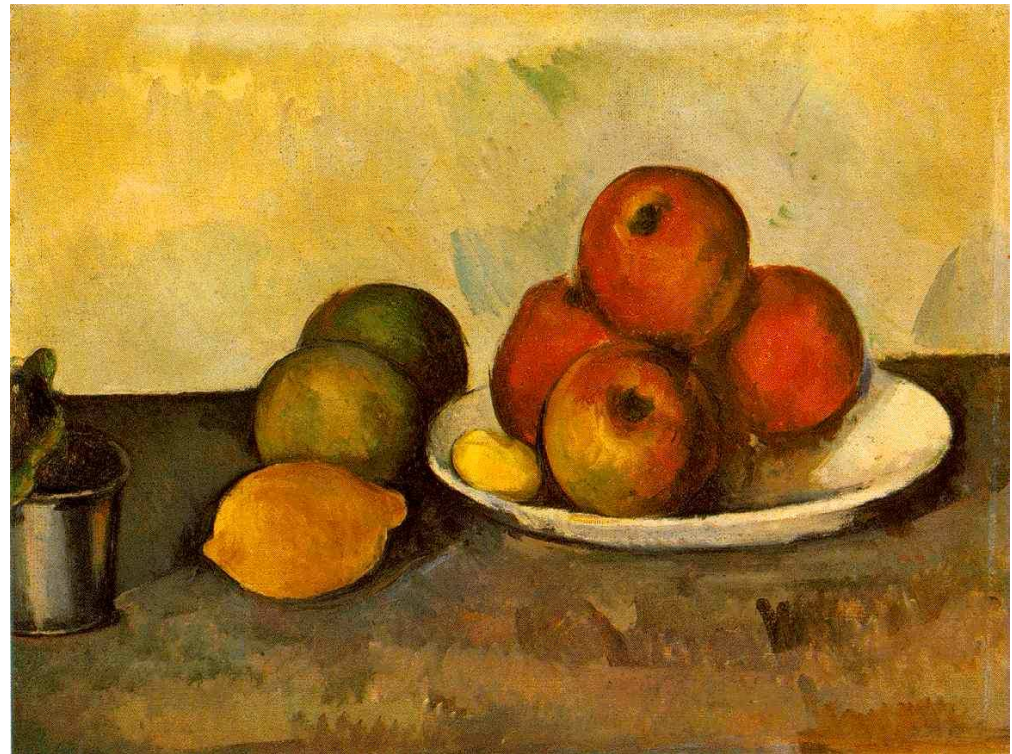

Paul Cézanne

Zátiší s jablky, cca 1890

- Čím je harmoničtější barva, tím je přesnější kresba. Dosáhne-li barva nejvyššího bohatství, je forma nejplněnější. Kontrasty a souhra barevných tónů: v tom je tajemství modelace a kresby. (Cézanne, in: E. Bernard, Souvenirs sur Paul Cézanne)
- Nemá se říkat modelovat (tělesa), ale modulovat (barvy). (Cézanne, in: M. Denis, Théories)

Vlastní interpretace Vídeňské secese

Alfred Roller, 1898, Kolo Moser, 1902, A.R. 1903

Výstava Künstlerhaus, 1888

Viktoriánská karikatura, cca 1860

13. a 14. výstava Vídeňské secese, 1902

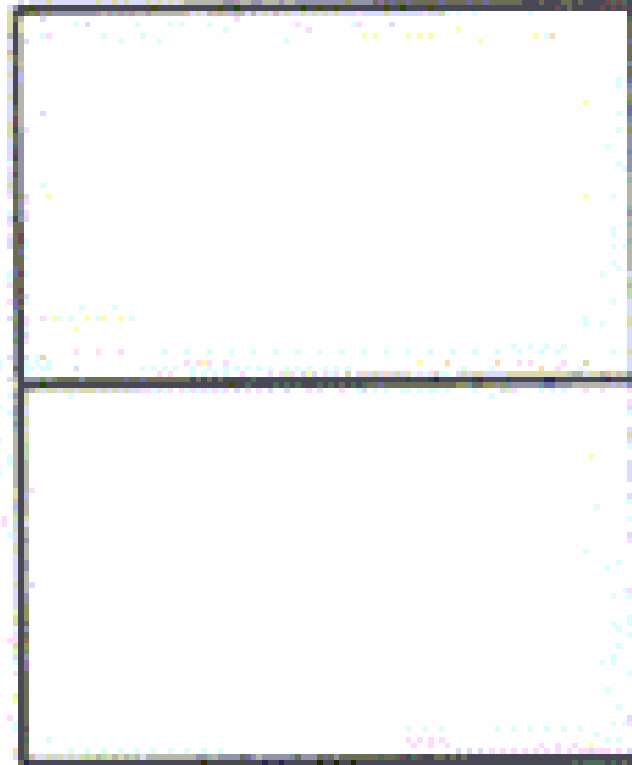

Umění a teorie

(A. C. Danto, Osvícení obyčejného)

J.

K.